Armén måste öva för kriget

av Philip Schalin

Résumé

The nature of warfare is bloody and violent. To fight in combat results in losses, both in equipment and in personnel. This is true for all armies, including the Swedish. To prepare for war is to prepare the organisation to fight in conditions that are less than optimal. Units will after their first combat action have to complete their tasks and future fights with less materiel and personnel. Only after being pulled from the line to be reorganised can a unit be manned and equipped to 100% again. This is something that must be practiced in peacetime, which it is not, at least for the Swedish army. The exercises of the Swedish army are usually structured around smaller exercises within the frame of the larger exercise which at most lasts for some days. Not long enough for the consequences of war to fully play out for the units involved. If an exercise is just half a day long and then resets, it lacks the perspective of what happens next in the coming 1, 2, 5, 12 days for the unit. How to fight and complete tasks with deficient units is something that must be practiced, since this is the reality of the nature of war. Solutions are to restructure the exercises completely, incorporate longer, smaller exercises in the frame of the larger exercise to gain some effect of the consequences of war, or at least conduct some form of war games at some points each year for the officers of all units.

NÄR ARMÉN GENOMFÖR eller ingår i större övningar som Aurora, Våreld eller Sydfront genomförs de i ca 11–18 dagar beroende på vilken verksamhet eller vilka förbandstyper som ska övas och hur lång tid det tar. Det varierar från år till år. Övningarna brukar var uppdelade i moment som är längre eller kortare, och när momenten är över startas det om från början och alla utslagna soldater och fordon återupplivas. Ibland är momenten korta, ibland en halv dag långa och ibland upp till två dagar eller lite längre. Detta är en orealistisk övningsform som inte korresponderar med krigets natur. En del av krigets natur är att det är blodigt och våldsamt. Människor dör och materiel förstörs på grund av sjukdomar, stridshandlingar eller olyckor. Efter första stridskontakten i ett krig är det sannolikt att ett krigsförband aldrig är till 100 procent återfyllt med personal eller materiel innan det dras ur för att reorganiseras.

Consuetudinis magna vis est

Vanans makt är stor skrev Cicero för två millennier sedan. Ett liknande klassiskt talesätt vore att kriga som man övar och öva som man krigar. Om vi konstant övar i uppdelade moment, oavsett om de är någon timme eller några dagar långa, bygger detta en vana. Undermedvetet kommer vi att anpassa oss till denna vana, för människor är människor. Exempelvis fuskas det ibland på dubbelsidiga övningar genom att täcka över BT-prismor. Allt i syfta att ”vinna” på övningen, men då övar vi inte för kriget. Liknande kommer uppdelningarna i moment att bygga in en

ovana i vår taktik där vi konstant blir vana vid att stora förluster kan tas för att de ändå inte får några konsekvenser längre fram. Även om vi har medvetenheten att tänka runt detta så kommer problemet att vi inte är vana vid att strida utan reella och långtgående konsekvenser för krigsförbanden.

När värnpliktiga ska utbildas används oftast övningsformen VIÖÖP (visa, instruera, öva, öva, pröva). Därefter tenderar utbildningen att gå över i drill för att skapa muskelminne. Liknande kan ske med våra taktiska genidrag under större övningar om vi konstant övar på ett sätt som i längden inte ställer samma krav som kriget. I detta fall är inte längre eller mer övningstid en vaccination mot att falla in i vanemönster.

Krigets konsekvenser

Att hantera krigets konsekvenser behöver få en mer framträdande roll inom armén. Övningarna behöver också inkludera övningar där krigsförband inte har all personal och all materiel. Exempelvis om två mekaniserade bataljoner ska duellera på ett övningsfält; frånta dem ett stridsvagnskompani, hälften av alla granatkastarpansarbandvagnar eller ta bort bataljonens stab. Alla är konsekvenser som kan hända i kriget och som troligtvis kommer att behöva hanteras. En konsekvens som kommer att hända i kriget är att krigsförbandens officerare stupar, varför exempelvis alla plutonchefer borde övas i att leda ett kompani. Inte bara bör du som svensk militär känna till vad som händer två nivåer upp, utan för att hantera krigets konsekvenser borde du även kunna ta över befälet en nivå upp om det skulle krävas.

En annan konsekvens som också kommer göra sig kännbar snabbt är förlusten av materiel. Betraktar vi kriget i Ukraina åtgår det enormt mycket materiel. Försvarsberedningen hävdar att västs samlade produktionskapacitet inte kan täcka hela Ukrainas behov.[1] Armén lider brist på materiel, det finns inte mycket att ta av. Det är en av gränssättningarna för den tillväxt som också ska ske enligt försvarsberedningen.[2] Med den rådande materielbristen och produktionskapaciteten är frågan hur länge armén kommer att kunna strida innan vi har slut på materiel. Exempelvis har Ukraina hittills förlorat 842[3] stridsvagnar, vilket blir ungefär en vagn per dag som absolut lägsta förlusttal eftersom det finns bildbevis på varje vagn, och alla förluster dokumenteras inte. De materiella förlusterna sker över ett helt krig med mer eller mindre våldsamma perioder av strider. I vissa perioder förloras mer materiel och i vissa mindre. Att från början ha brist på materiel gör oss extra sårbara för just de perioder där materiel förloras i ett högt tempo.

Vi behöver räkna med att vi tar förluster i materiel och öva därefter. Tar vi siffran en förlorad (utslagen, skadad, övergiven eller erövrad)[4] stridsvagn om dagen är det ca ett kompani var tionde dag. Kompanier som dessutom inte kan ersättas utan mycket stora svårigheter. I kriget kommer förluster att förekomma och krigsförbanden behöver öva på att lösa uppgifter med reducerade förband. Att inte öva på detta är att bortse från verkligheten och träna in en vana där krigsförbanden i alla strider alltid har full uppfyllnad vad det gäller personal och materiel. Det slår hårdast mot arméns officerare och specialistofficerare som år efter år övar på detta sätt, och till del även kontinuerligt anställda soldater samt till mindre del tidvis anställda soldater.

Tidsbrist, målsättningar och anslag

Det är inte problemfritt att öva på detta sätt. Det första problemet är tiden som finns för

att genomföra större övningar, det kan ske storskaligt och dubbelsidigt. Det är oftast bara någon vecka på året som det kan se i samband med de större övningarna. Dessutom tar denna form av övning antagligen längre tid eftersom krigets konsekvenser måste få en möjlighet att verka ut organiskt om det ska övas tillämpat.

Vidare tangerar detta nästa problem, nämligen syftet med att vi övar som vi gör. Syftet med de större övningarna är att de brukar utgöra slutövningar för värnpliktiga, eller i alla fall den sista övningen då värnpliktiga förband kan övas i en stor kontext. Målsättningen med värnpliktsutbildningen är att de värnpliktiga förbanden ska vara krigsplaceringsbara, och då måste det övas på vissa specifika saker för att det ska vara möjligt att utvärdera om de når upp till de målsättningar som finns.

Om mer tid måste allokeras för att övningarna i sig tar längre tid, eller om vi förlänger övningarna för att vi även måste öva som vi gör nu för att nå målsättningarna för exempelvis de värnpliktiga under utbildning, kommer det att kosta. Alla som är anställda och inblandade i övningen kostar lön och vid dessa tillfällen kostar arbetstiden antagligen mer. Om det övas utanför Försvarsmaktens övningsfält kommer mark att behöva hyras under längre tid av markägare o s v. Kostnaderna kommer att bli större med denna sorts övning.

Är övningarnas inbyggda ineffektivitet värt det? För att öva detta realistiskt måste vissa övas mer och andra mindre, beroende på när i striden de övade blir utslagna. Alla behöver övas, det finns begränsat med tid, begränsat med pengar och det finns målsättningar som måste uppfyllas; därför ser övningarna ut som de gör idag.

Att öva för kriget

Den enklaste vägen vore att införliva denna sorts realistiska övningar, att öva med konsekvenser och reducerade förband, i de årliga större övningarna genom att avsätta några dagar. Detta blir enklast vid de övningar som är uppåt 18 dagar långa. En annan variant vore att genomföra denna typ av övningar utanför storövningarna. Varje regemente borde ha förmågan att bedriva denna sorts övning för sina bataljoner. Exempelvis kan ett förband ur den inneliggande värnpliktskullen öva mot ett förband på repetitionsövning, förutsatt att tillräckligt många kan kallas in till repetitionsutbildning.

En möjlighet är att arméns officerare och specialistofficerare, som troligen är de som påverkas mest av denna typ av övningar vi gör idag och har mest att vinna på att vi övar annorlunda, genomför krigsspel regelbundet varje år. Då kan i alla fall yrkesofficerarna öva på att förband får reducerad kapacitet och förmåga men ändå måste fortsätta att lösa stridsuppgifter, utan att det tar allt för mycket tid, kostar mycket pengar eller att det skulle påverka på utbildningen av de värnpliktiga. Genom att man övar på krigets konsekvenser kommer det att bli lättare att hantera dem när det väl sker.

Författaren är fänrik och tillhör Gotlands regemente, P 18.

Noter

1. *Stärkt Försvarsförmåga, Sverige som allierad*, DS 2024:6, Regeringskansliet, april 2024, s 64, *https://www.regeringen.se/contentassets/79646ada8654492993fe7108d95ac6d5/starkt-forsvarsformaga-sverige-som-allierad-ds-20246.pdf*, (2024-06-13).
2. *Försvarsmaktens nya budgetunderlag för 2025*, Försvarsmakten, juli 2024, s 13, *https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/2-om-forsvarsmakten/dokument/budgetunderlag/budgetunderlag-2025/fm2023-24770.26-fm-bu25-ny-bilaga-1-forsvarsmaktens-nya-budgetunderlag-for-2025-0.pdf*, (2024-06-13).
3. Janovsky, Jakub; naalsio26; Aloha; Kemal, Dan och Black, Alexander: ”Attack on Europe: Documenting Ukranian Equipment Losses”, *Oryxspioenkop*, *https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-ukrainian.html*, (2024-06-13).
4. Förlustkategorier enligt Oryxspioenkop i ibid.